

**INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY**

**Renata Grochowska
Janusz Rowiński**

Zróżnicowanie strategii rozwoju rolnictwa – kraje OECD, BRICS i Ukraina

**Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
– Państwowy Instytut Badawczy**

Warszawa, 28 października 2011 r.

Plan prezentacji

- **Uwagi wstępne**
- **Strategie rozwoju rolnictwa w krajach OECD**
- **Podstawowe wskaźniki charakteryzujące rolnictwo w wybranych krajach BRICS i na Ukrainie**
- **Wnioski**

Uwagi wstępne (1)

Nowe wyzwania stojące przed UE i światem:

Dzisiaj kryzys finansowo-
-gospodarczy

Jutro ocieplenie klimatu,
brak surowców,
degradacja środowiska,
zmiany demograficzne...

Uwagi wstępne (2)

Wyzwania oraz problemy wywołane

dzisiaj i jutro

determinują wybór priorytetów i strategii rozwoju gospodarczego danego kraju, w tym sektora rolnego.

Uwagi wstępne (3)

Dominujący w danym momencie historycznym sposób myślenia o pożądanym funkcjach rolnictwa oraz formach i celach wsparcia tego sektora

wpływa
na

politykę gospodarczą wielu państw, które wspomagają rynki rolne różnorodnymi instrumentami w ramach polityk interwencyjnych.

Uwagi wstępne (4)

Przeprowadzona analiza porównawcza:

poziom wsparcia rolnictwa, stosowane instrumentarium oraz zakres zmian w latach 1985-2010 w grupach krajów:

- rozwiniętych gospodarczo (OECD*),**
- rynków wschodzących (BRICS* i Ukraina).**

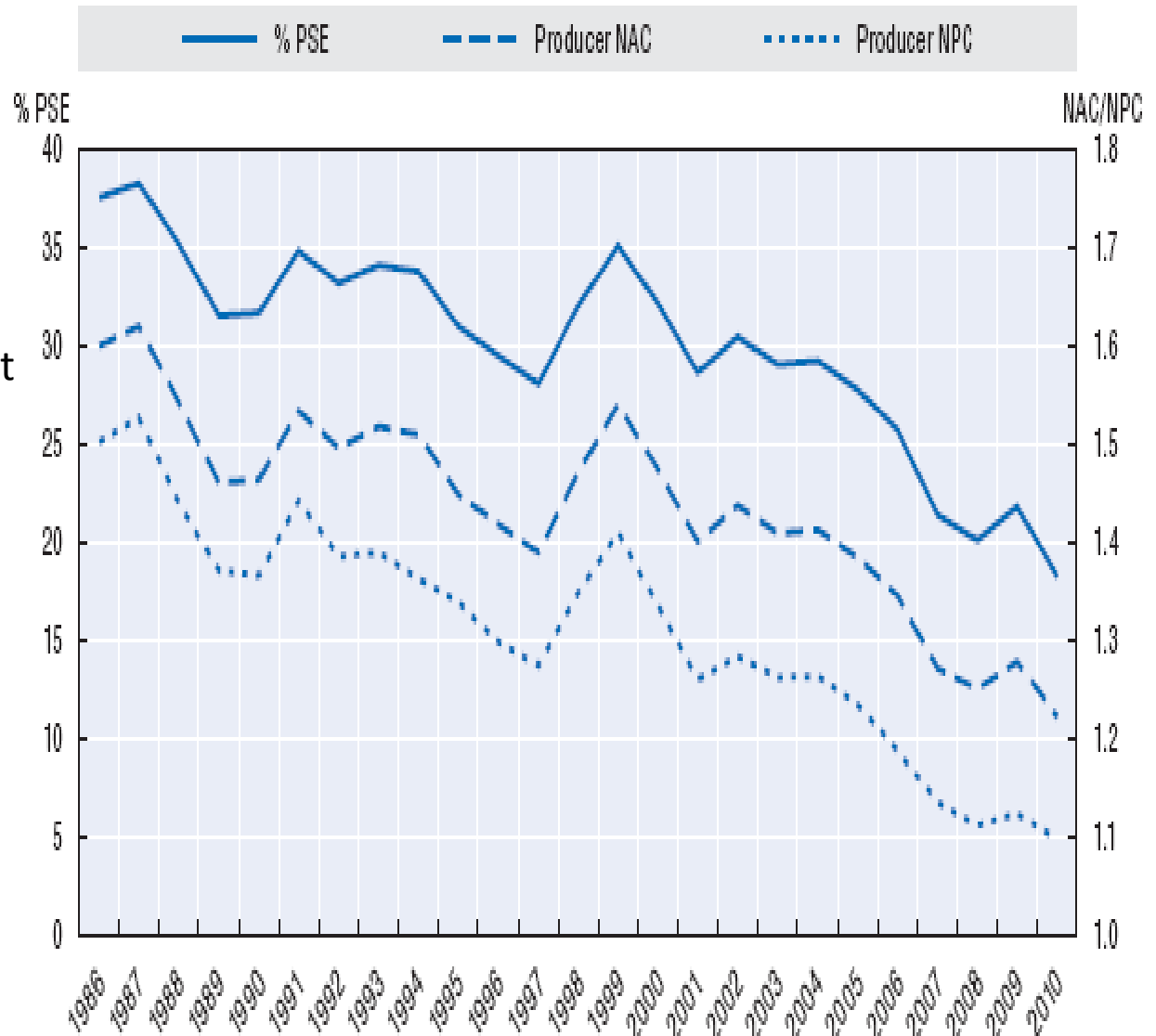
*OECD – 34 kraje należące do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju

* BRICs – Brazylia, Rosja, Indie, Chiny, Afryka Płd.

Strategie rozwoju rolnictwa w krajach OECD (1)

Ewolucja poziomu wsparcia sektora rolnego w krajach OECD, lata 1986-2010

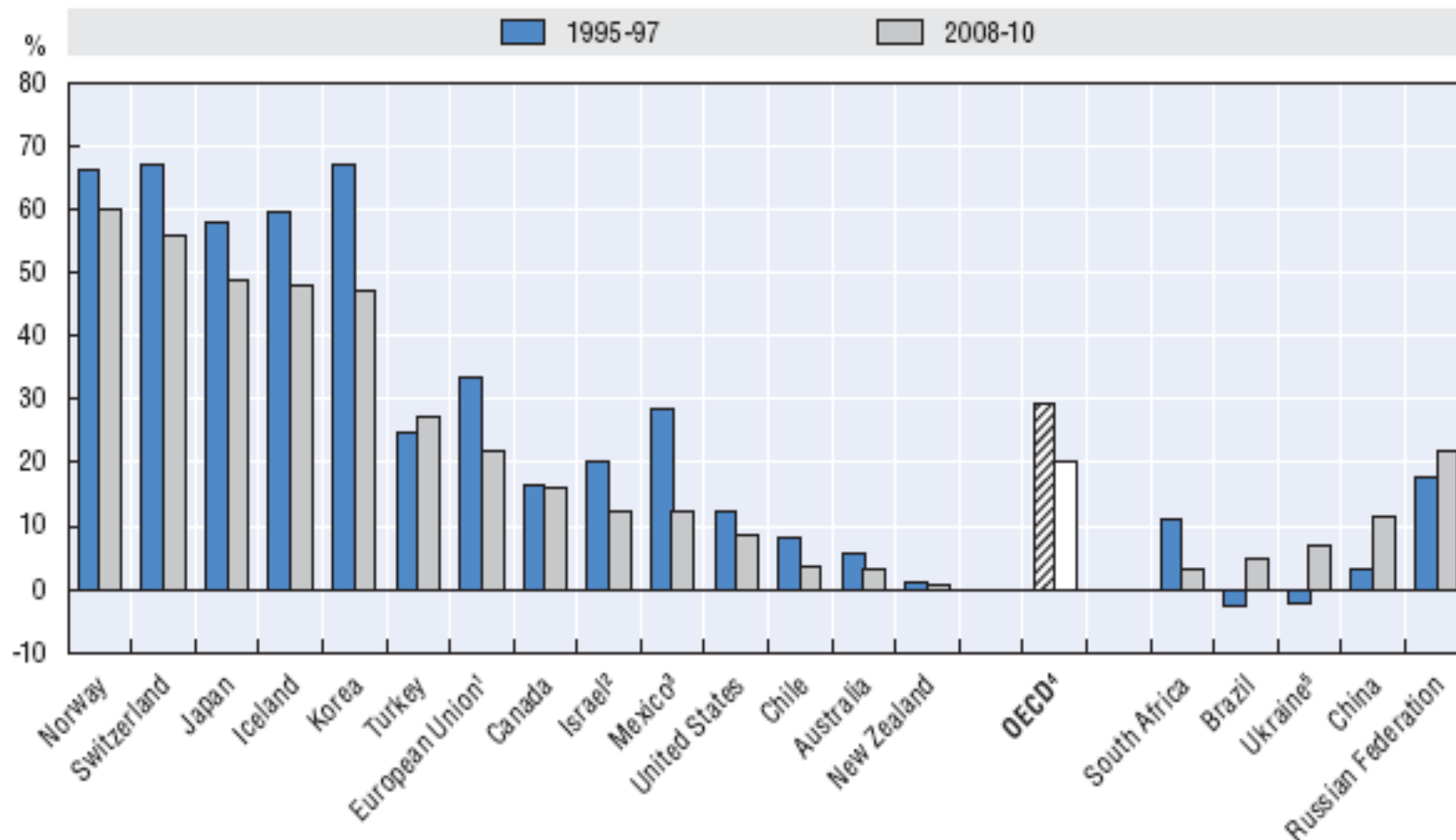
- PSE –Producer Support Estimant –skala lewa
- NPC-Producer Nominal Protection Coefficient – skala prawa
- NAC-Producer Nominal Assistance Coefficient – skala prawa

Źródło: OECD, 2011

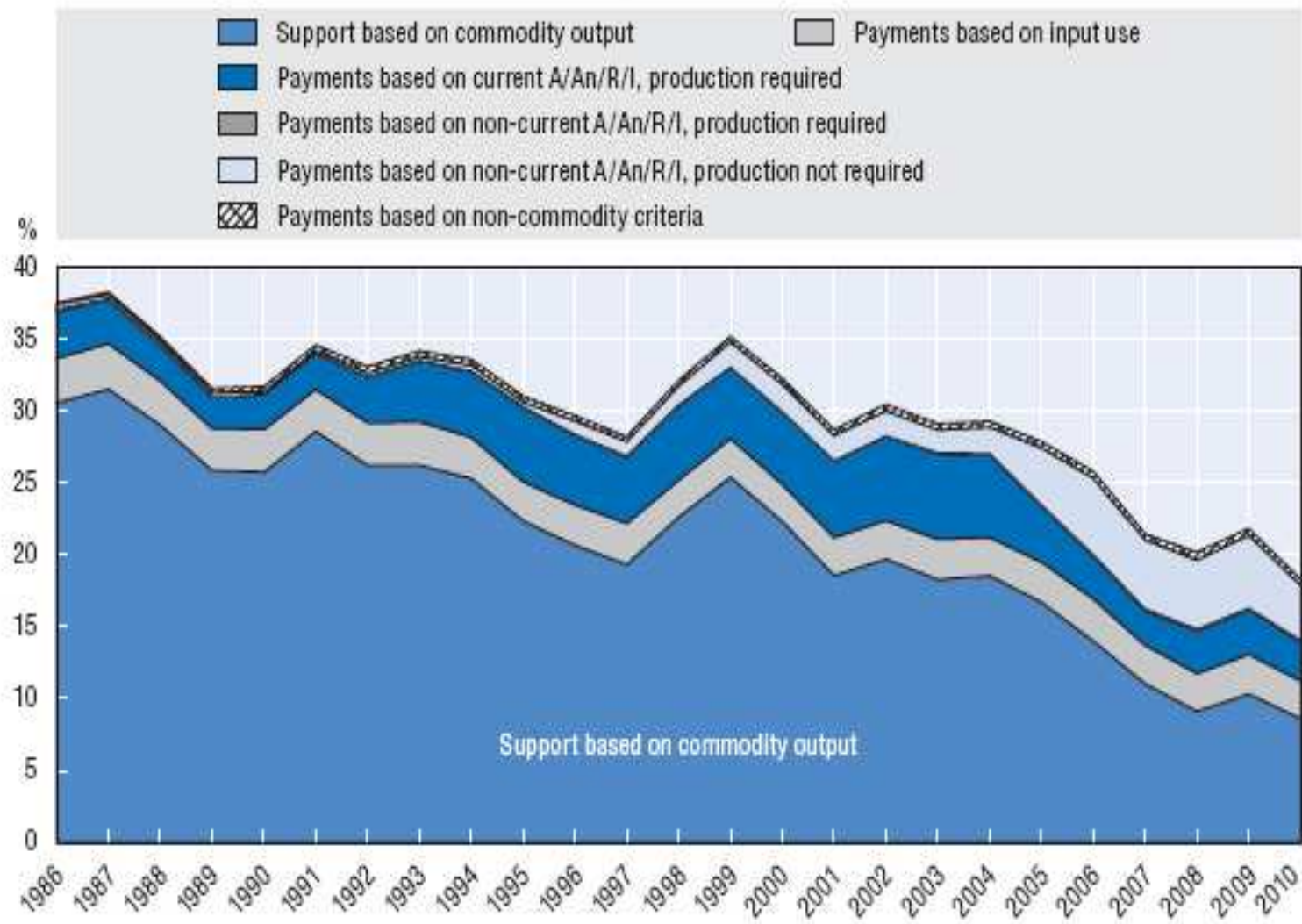
Strategie rozwoju rolnictwa w krajach OECD (2)

Poziom wsparcia producentów rolnych w krajach OECD
w latach 1995-97 i 2008-10 (w % PSE)

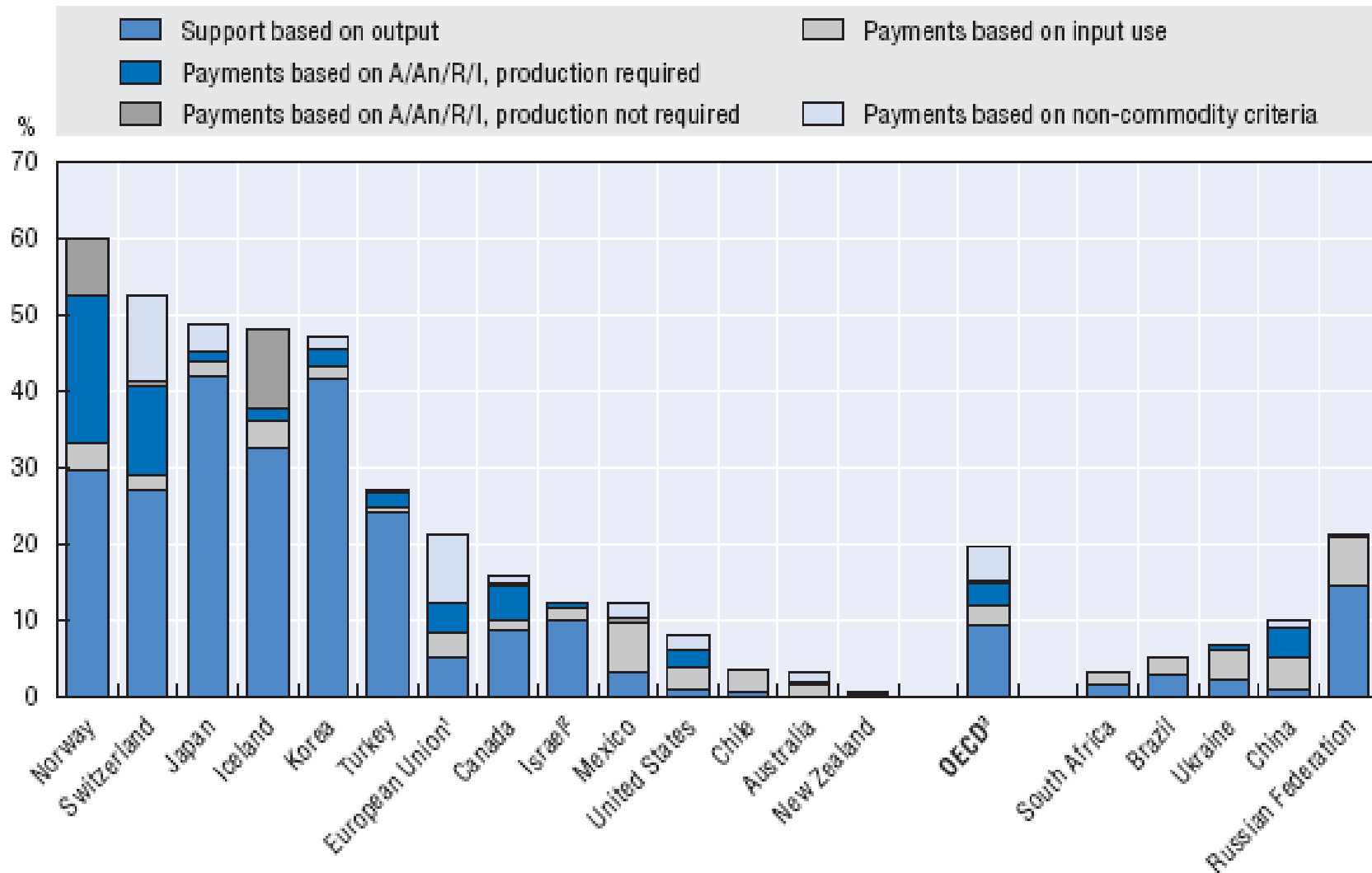
Źródło: OECD, 2011

Instrumentarium wsparcia rolnictwa w krajach OECD, lata 1986-2010 (w % PSE)

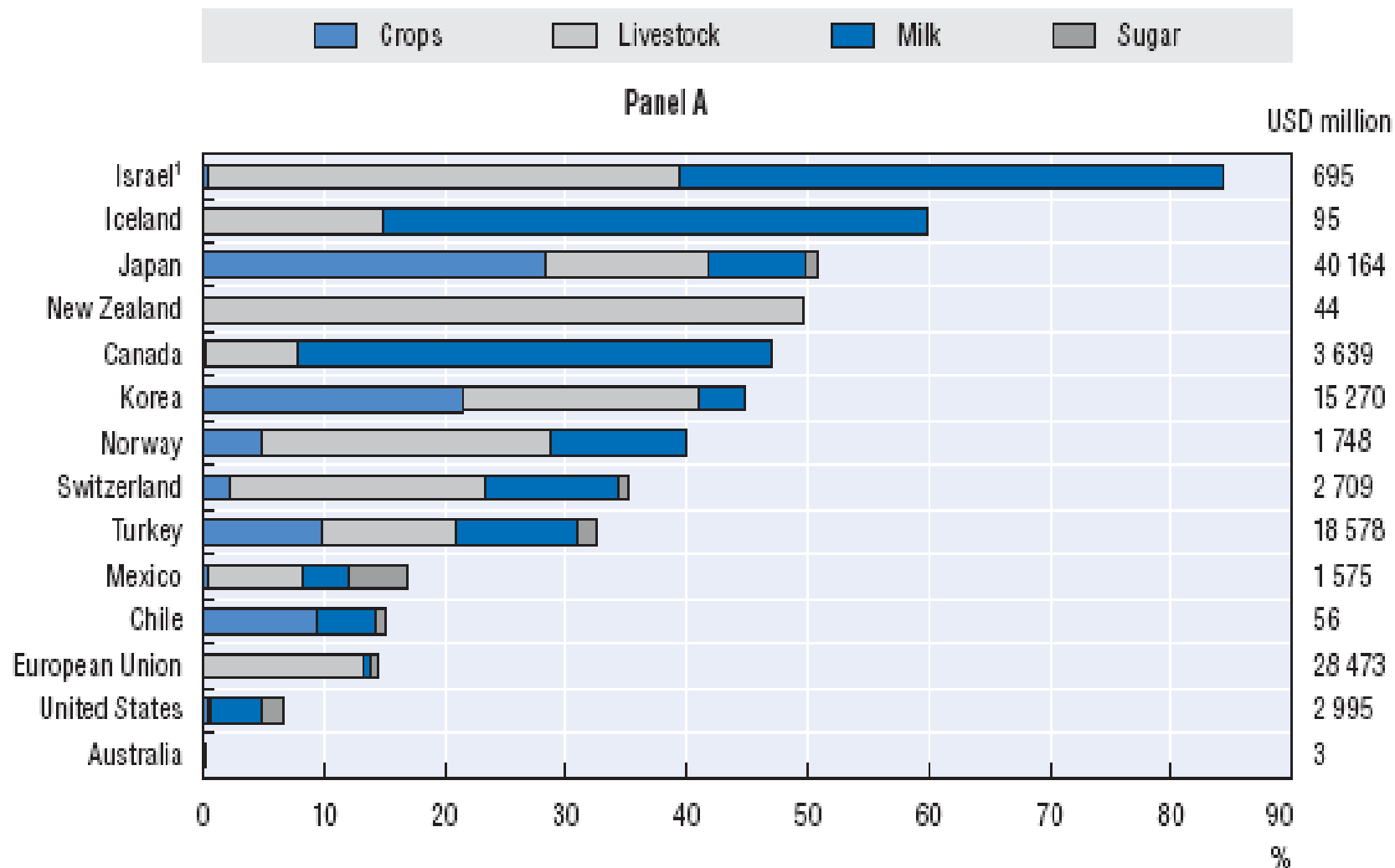
Źródło: OECD, 2011

Instrumentarium wsparcia rolnictwa w poszczególnych krajach OECD, lata 2008-2010 (w % PSE)

Źródło: OECD, 2011

Wsparcie produkcji poszczególnych produktów rolnych w krajach OECD, lata 2008-2010 (w % PSE)

Źródło: OECD, 2011

Strategie rozwoju rolnictwa w krajach OECD (4)

Wymogi Światowej Organizacji Handlu (WTO)

- redukcja poziomu wsparcia rolnictwa oraz instrumentów zakłócających równe warunki konkurencji i handlu na rynkach międzynarodowych

Amber box

Blue Box

Green box

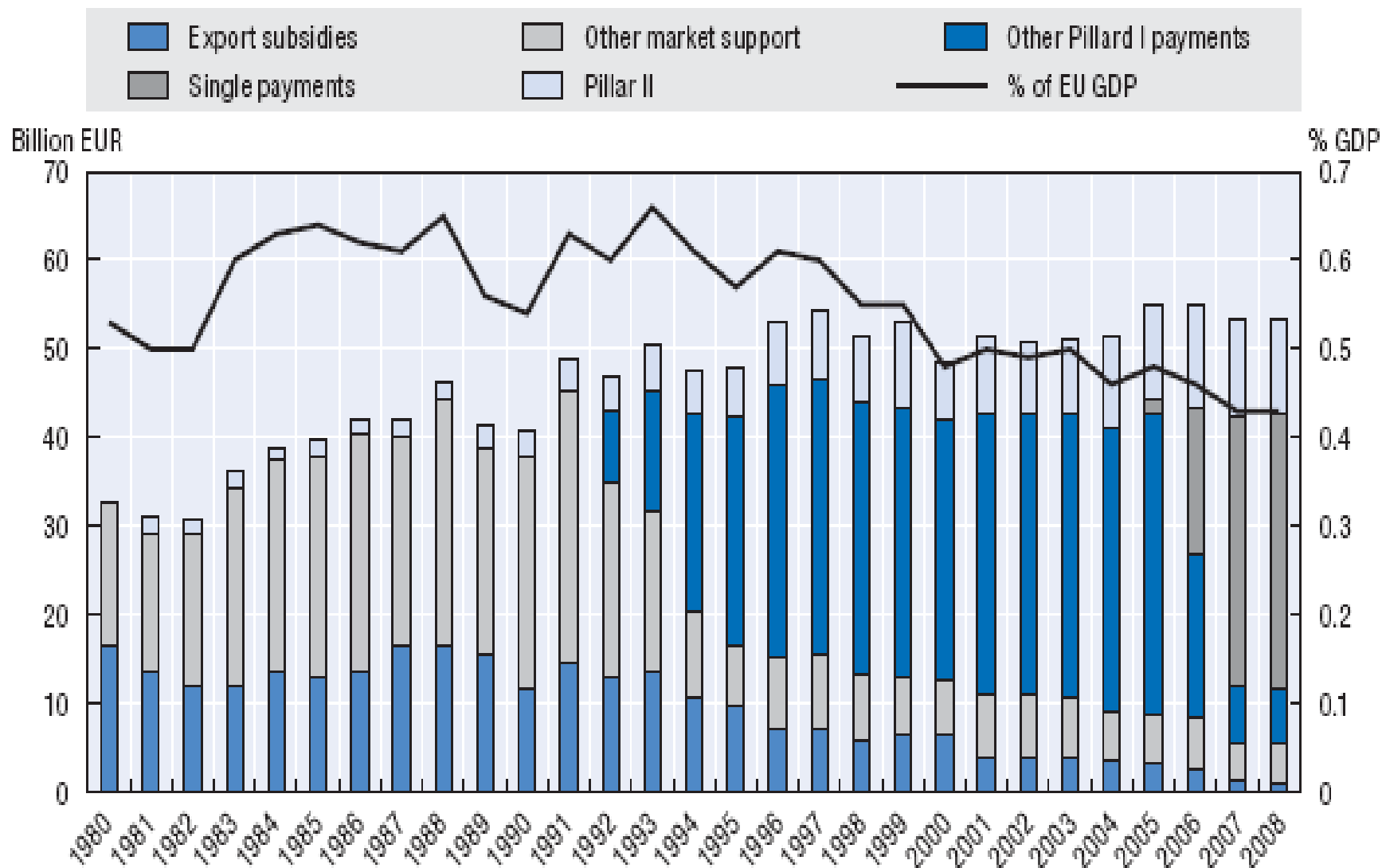
Strategie rozwoju rolnictwa w krajach OECD (5)

A w polityce rolnej bez zmian.....?

Nowe elementy !!!! „Greening”

- Zmiany klimatyczne zielona strategia rozwoju dla rolnictwa: odnawialne źródła energii, innowacje, optymalne zarządzanie źródłami naturalnymi (ziemia, woda, bioróżnorodność).
- Zarządzanie ryzykiem zmienność cen na rynkach rolnych i klęski żywiołowe.
- Bezpieczeństwo żywnościowe (*food security*) i żywności (*food safety*).

Instrumentarium wsparcia rolnictwa w UE, lata 1980-2008 (w % PSE)

Źródło: OECD, 2011

Strategie rozwoju rolnictwa w krajach OECD (5)

- **Bardzo powolna redukcja poziomu wsparcia rolnictwa.**
- **Stopniowa zmiana instrumentarium z **bardziej** (wsparcie cen rynkowych, subsydia eksportowe) do **mniej** (płatności bezpośrednie) **zakłócającego** wymianę międzynarodową, w kierunku bezpośredniego wspierania dochodów rolniczych.**

Podstawowe wskaźniki charakteryzujące gospodarkę i rolnictwo Brazylii, Chin w 2009 oraz Indii w 2007 roku

Wyszczególnienie	Brazylia	Chiny	Indie
PKB <i>per capita</i> (USD)	10 466	5 970	2 753
Ludność (mln)	194	1 346	1 123
Udział ludności wiejskiej (%)	16,5	55,1	70,7
Udział rolnictwa w PKB (%)	5,9	10,3	17,8
Udział rolnictwa w zatrudnieniu (%)	19,3	38,1	52,0
Udział eksportu rolnego w eksporcie (%)	35,7	2,4	11,2
Udział importu rolnego w imporcie (%)	5,1	4,7	3,5
Saldo handlu art. rolnymi (mln USD)	48 086	- 18 502	8 591
Przeciętna powierzchnia gospodarstwa (ha)	68	0,6	1,3
Użytki rolne (mln ha)	265	523	193 (?)
Grunty orne <i>per capita</i> (ha)	0,3	0,07	0,1
Powierzchnia zasiewów (mln ha)	77	154	190 (?)

Chiny i Indie – uwagi o sytuacji żywnościowej (1)

Chiny i Indie – trudna, lecz poprawiająca się sytuacja żywnościowa.

Oba państwa do roku 2009 były umieszczone przez Bank Światowy na liście państw o niskich dochodach, wykazujących brak żywności (ang. *Low Income Food Deficit Countries – LIFDC*).

Obu państw nie ma na liście FAO, na której znajdują się kraje wymagające zewnętrznej pomocy żywnościowej.

Chiny i Indie – uwagi o sytuacji żywnościowej (2)

Sytuacja żywnościowa Chin i Indii ulega poprawie ze względu na szybki wzrost produkcji rolnej.

W Chinach wskaźnik wzrostu GAO (*Gross Agricultural Output*) wyniósł w 2007 r. 220 (1995 = 100), a w Indiach blisko 160.

Handel zagraniczny ma niewielki wpływ na bilanse żywnościowe, choć je poprawia, zwłaszcza w Chinach (niewielkie ujemne saldo w latach 2004-2007, przy szybko rosnących obrotach, które wyniosły ok. 80 mld USD w latach 2008-2009. Wzrost ujemnego salda do około 20 mld USD w latach 2008-2009). Indie mają z reguły dodatnie saldo, przy znacznie mniejszych obrotach (ok. 25 mld USD w 2007 r.), gorszej sytuacji żywnościowej i wolniejszym tempie wzrostu produkcji.

Chiny i Indie – uwagi o sytuacji żywnościowej (3)

Oba państwa mają niewielką powierzchnię żywnościową (0,1 ha), ale na części gruntów uzyskuje się dwa zbiory w roku. Niewielka powierzchnia żywnościowa wymusza dalszą intensyfikację produkcji roślinnej (wykorzystanie najnowszych osiągnięć z GMO włącznie).

Chiny intensyfikują produkcję roślinną również zwiększając nawożenie do około 500 kg NPK/ha. W niektórych regionach krańcowa efektywność nawożenia jest zerowa, a nawet ujemna. Według OECD nadmierne zużycie nawozów mineralnych w Chinach wynosi 25-50% i powoduje zanieczyszczenie wód powierzchniowych oraz gruntowych.

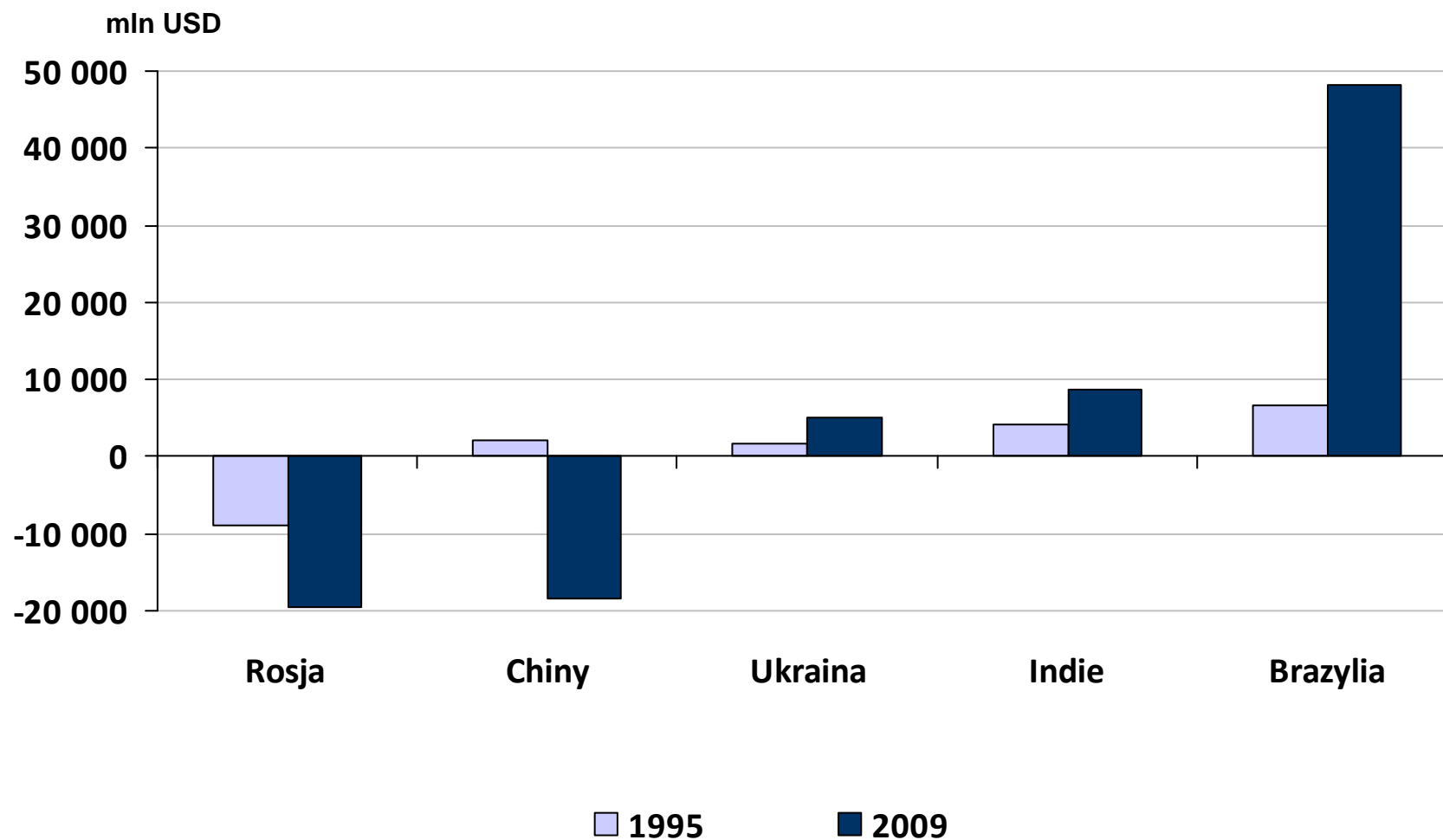
Chiny i Indie – uwagi o sytuacji żywnościowej (4)

Chiny zwiększają powierzchnię użytków rolnych poprzez zakup lub wieloletnią dzierżawę gruntów w niektórych państwach afrykańskich. Skala zakupów jest jednak dotychczas niewielka.

Podstawowe wskaźniki charakteryzujące gospodarkę i rolnictwo Rosji oraz Ukrainy w 2009 roku

Wyszczególnienie	Rosja	Ukraina
PKB <i>per capita</i> (USD)	13 217	7 270
Ludność (mln)	142	46
Udział ludności wiejskiej (%)	27 (1)	32
Udział rolnictwa w PKB (%)	4,9	8,2
Udział rolnictwa w zatrudnieniu (%)	8,3	15,6
Udział eksportu rolnego w eksporcie (%)	2,5	24,0
Udział importu rolnego w imporcie (%)	15,8	9,8
Saldo handlu zagranicznego art. rolnymi (mln USD)	-19 456	5 048
Przeciętna powierzchnia gospodarstwa (ha)	.	.
Użytki rolne (mln ha)	191	41
Grunty orne <i>per capita</i> (ha)	0,8	0,7
Powierzchnia zasiewów (mln ha)	76 (1)	26

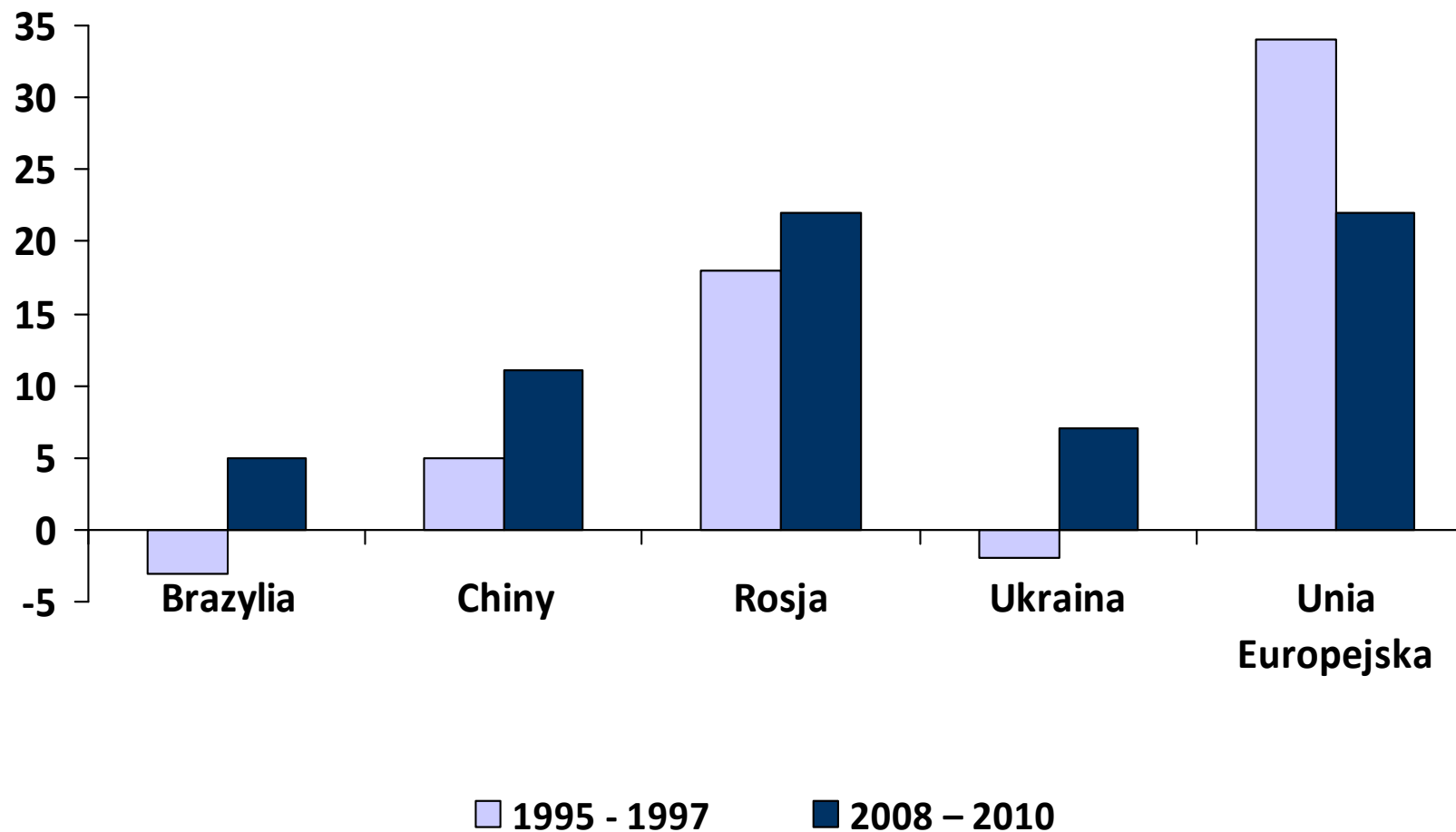
Saldo handlu żywnością (mln USD) w wybranych krajach w latach 1995 i 2009 (szacunki OECD, 2009)

**Wskaźniki PSE (Producer Support Estimate);
średnie trzyletnie 1995-1997 i 2008-2010**

Państwo lub grupa państw	1995-1997	2008-2010
Brazylia	-3	5
Chiny	5	11
Rosja	18	22
Ukraina	-2	7
Unia Europejska	34	22

Wskaźniki PSE (Producer Support Estimate); średnie trzyletnie 1995-1997 i 2008-2010

Struktura wskaźników PSE (1)

Wsparcie poprzez	Brazylia		Chiny		Unia Europejska	
	1995-1997	2008-2010	1995-1997	2008-2010	1995-1997	2008-2010
Rynek (Market Price Support)	X -8	51 3	31 1	43 5	65 15	23 6
subwencionowanie produkcji	X 0	5 0	- -	- -	2 1	4 0
subwencionowanie środków bieżących	X 3	12 1	28 1	7 1	13 3	5 1
subwencionowanie środków trwałych	X 2	30 2	18 1	13 1	16 4	6 2
płatności bezpośrednie (1)	X -	1 0	6 0	20 2	1 0	18 5
płatności bezpośrednie (2)	X -	- -	10 0	6 1	- -	41 11
Inne środki	X -	5%- -	7 0	11 1	2 1	3 0

Uwagi: **kolor czerwony** - PSE ogółem = 100; Kolor czarny - produkcja globalna = 100.

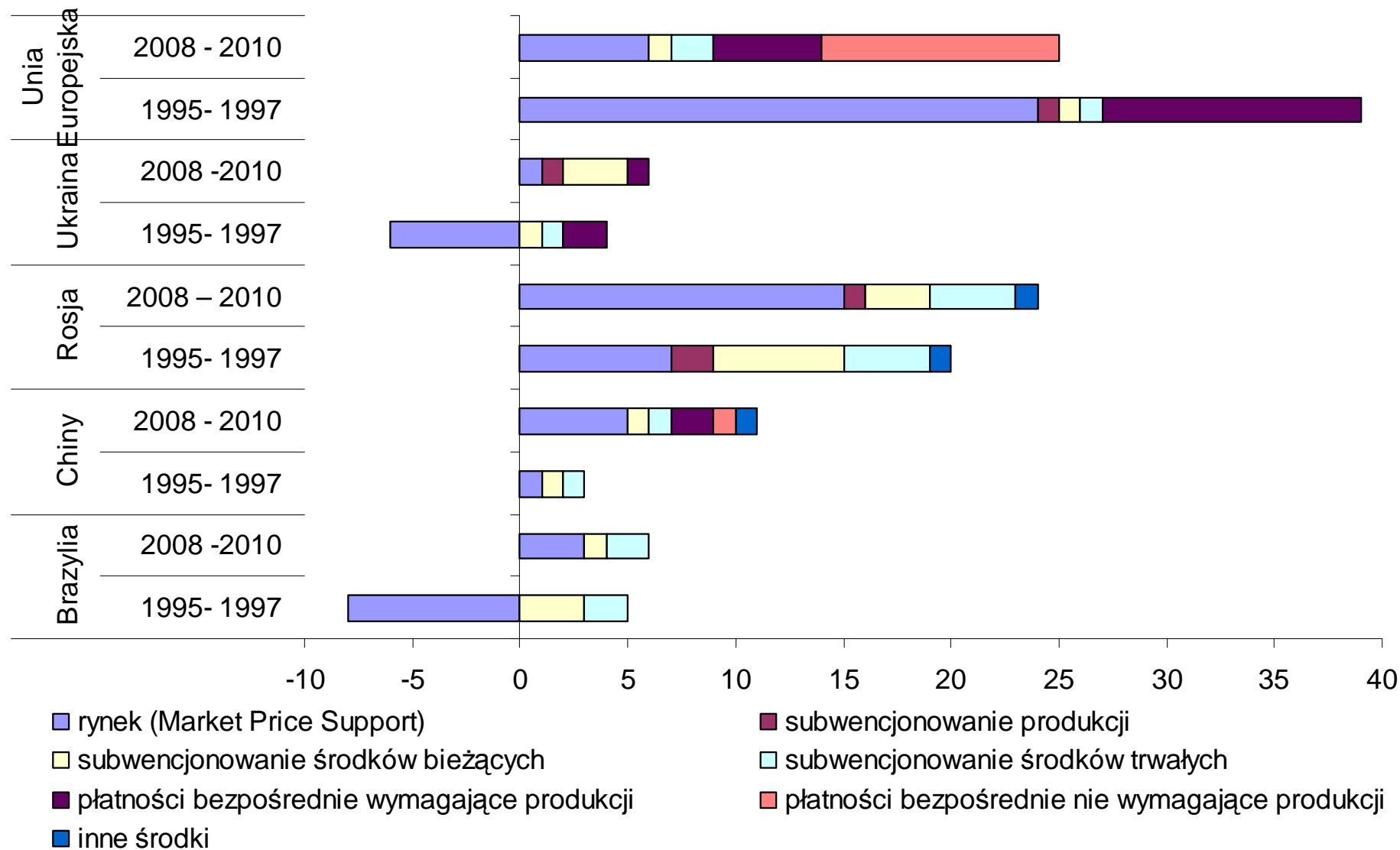
1. Wymagające produkcji, 2. nie wymagające produkcji

Struktura wskaźników PSE (2)

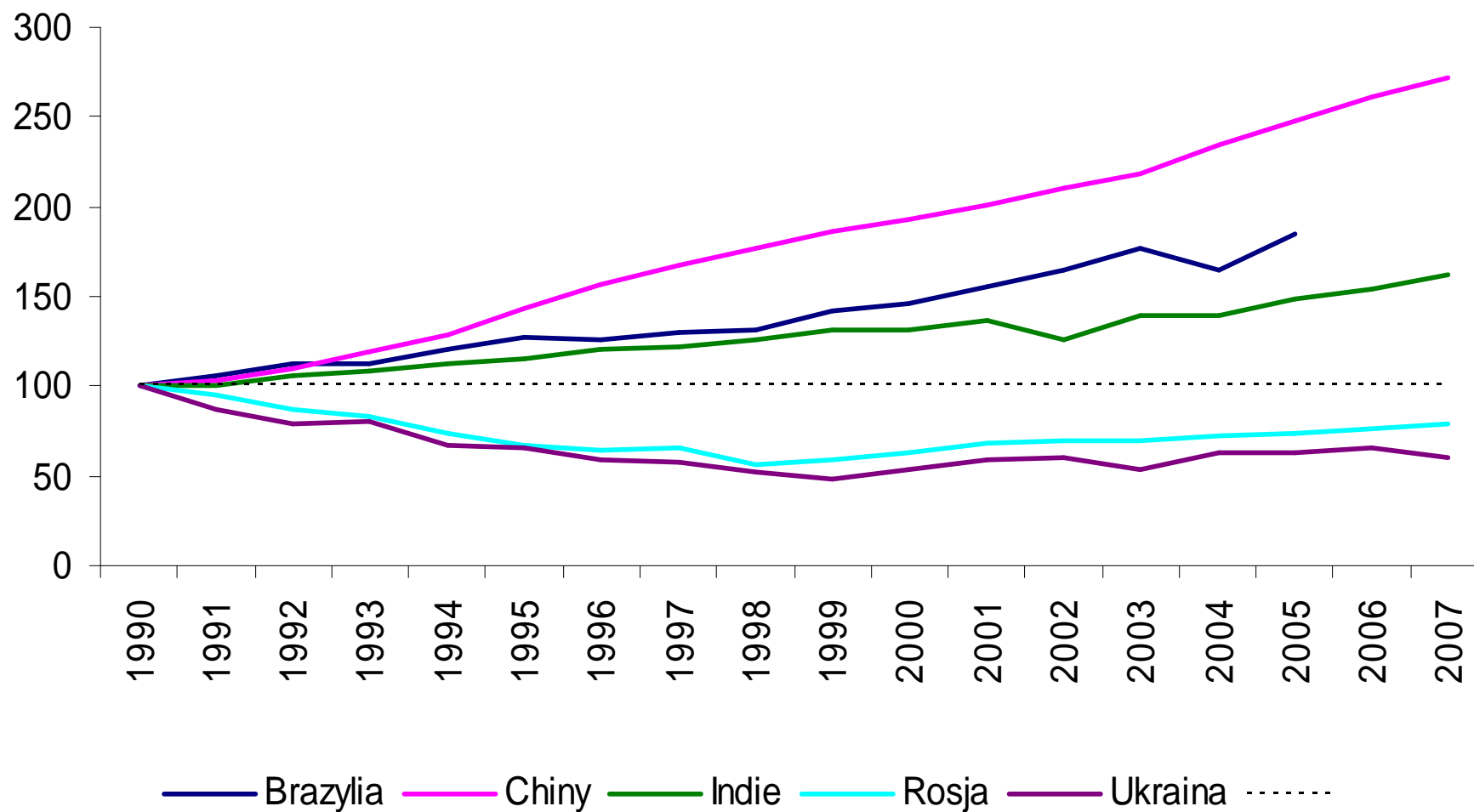
Wsparcie poprzez	Rosja		Ukraina		Unia Europejska	
	1995-1997	2008-2010	1995-1997	2008-2010	1995-1997	2008-2010
Rynek (Market Price Support)	33 7	65 15	X -6	21 1	57 24	23 6
subwencjonowanie produkcji	12 2	2 1	X 0	17 1	4 1	4 0
subwencjonowanie środków bieżących	30 6	13 3	X 1	48 3	2 1	5 1
subwencjonowanie środków trwałych	20 4	16 4	X 1	6 0	3 1	6 2
płatności bezpośrednie (1)	- -	1 0	X 2	8 1	32 12	18 5
płatności bezpośrednie (2)	- -	- -	X -	- -	0 0	41 11
Inne środki	4 1	2 1	X-	- -	2 0	3 0

Uwagi: **Kolor czerwony – PSE ogółem = 100**; Kolor czarny – produkcja = 100;
 (1). wymagające produkcji, (2). nie wymagające produkcji.

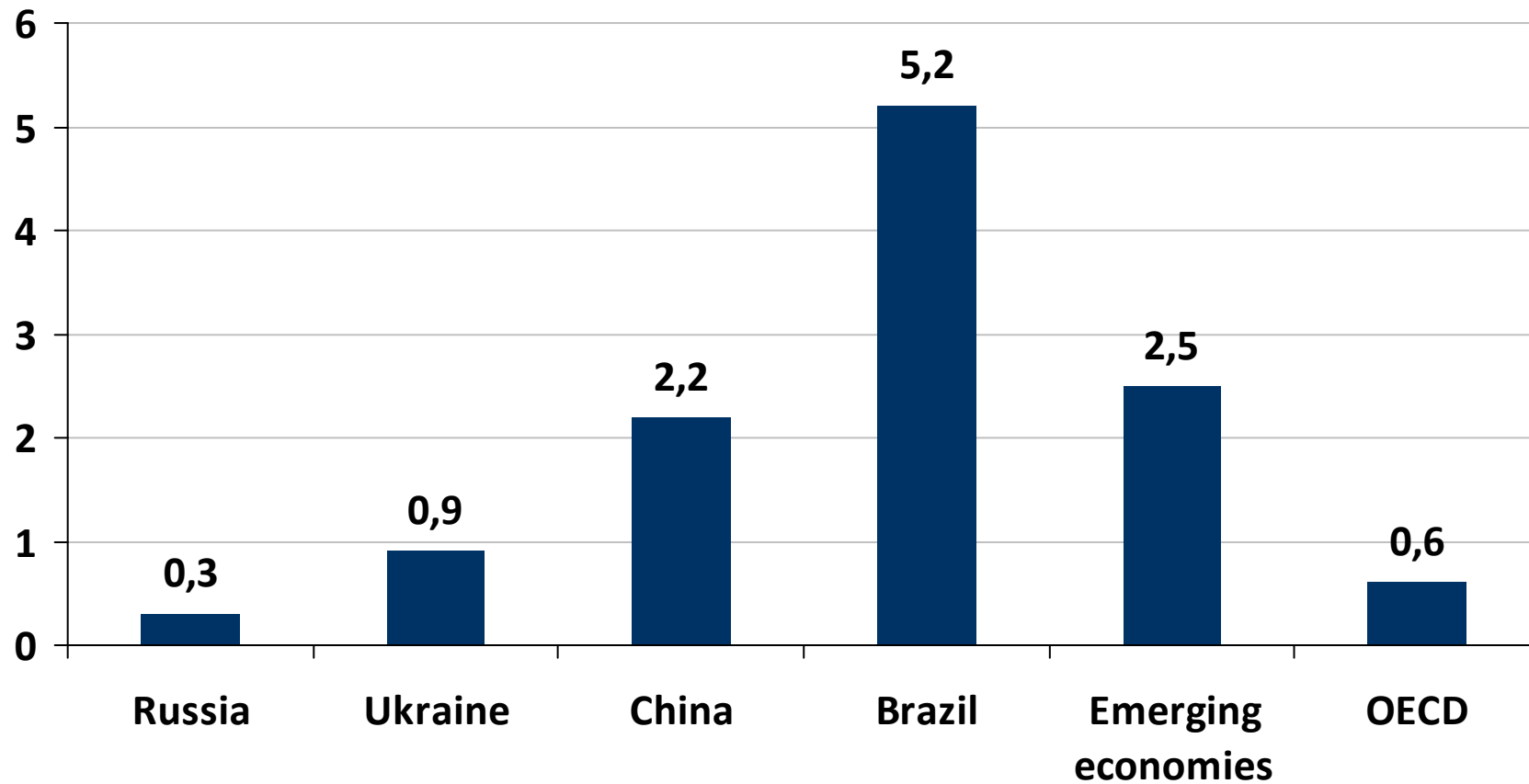
Struktura wsparcia rolnictwa w wybranych krajach, lata 1995-1997 i 2005-2007 (szacunki OECD, 2009)

Wskaźniki wzrostu produkcji globalnej w latach 1990 – 2007 (1990 = 100)

**Średni roczny wzrost produkcji rolnej
w wybranych krajach między 1995-1997 a 2005-2007
w % (szacunki OECD, 2011)**

Zbiory niektórych roślin w latach 1990 i 2007 (mln ton)

Wyszczególnienie	Brazylia		Chiny		Indie		Rosja		Ukraina	
	1990	2007	1990	2007	1990	2007	1990	2007	1990	2007
Zboża ogółem	33	69	404	456	194	252	117	82	51	29
Pszenica	3	4	98	109	50	75	50	49	30	14
Zboża paszowe	22	54	115	161	33	36	58	30	17	15
Kukurydza	21	52	97	152	9	17
Ryż	7	11	189	186	112	141
Trzcina cukrowa	263	514	63	106	226	356
Soja	20	58	11	16	3	9
Owoce	30	37	21	94	27	51
Kawa	1,5	2,2	0	0	0,1	0,3
Herbata	.	.	0,6	1,2	0,7	0,9

Produkcja niektórych artykułów zwierzęcych w latach 1990 i 2007 (mln ton)

Wyszczególnienie		Brazylia	Chiny	Indie	Rosja	Ukraina
Mięso ogółem (waga poubojowa)	1990	7,7	30,4	3,9	10,1	4,4
	2007	20,1	68,7	6,3	5,6	1,9
w tym: wołowina i cielęcina	1990	4,1	1,1	1,3	4,3	1,5
	2007	7,9	6,1	1,3	1,7	0,4
wieprzowina	1990	1,1	24,0	0,4	3,5	1,3
	2007	3,1	42,9	0,5	1,8	0,5
Mleko	1990	15,1	7,0	53,7	55,7	24,5
	2007	25,5	36,3	102,9	32,2	12,3

Wnioski (1)

- 1. W krajach OECD wsparcie sektora rolnego powoli spada, natomiast w krajach BRICs oraz na Ukrainie stopniowo rośnie, np. Chiny, Rosja. Można przypuszczać, że za kilka lat subsydiowanie rolnictwa w krajach rozwiniętych gospodarczo oraz wschodzących rynków będzie na zbliżonym poziomie.**

Wnioski (2)

2. Instrumenty służące wsparciu produkcji rolnej, a uznawane przez WTO za zakłócające handel międzynarodowy, są ciągle dominującym elementem polityk rolnych zarówno w krajach OECD, jak i rynków wschodzących. Jest to jeden z problemów przyczyniających się do fiaska negocjacji WTO w ramach rundy Doha.

Wnioski (3)

- **UE zmniejsza relatywny poziom wsparcia rolnictwa, natomiast państwa rozwijające się i transformujące gospodarki zwiększają. Ponadto UE zmniejsza, a pozostałe analizowane państwa zwiększają subwencje zakłócające konkurencyjność międzynarodową.**
- **Prowadzona przez UE polityka wsparcia rolnictwa prowadzi w długim okresie do zmniejszenia jego znaczenia na rynkach międzynarodowych.**

Dziękujemy za uwagę

Renata Grochowska
Renata.Grochowska@ierigz.waw.pl

Janusz Rowiński
Janusz.Rowinski@ierigz.waw.pl